

De echte Randstad is groter dan de Randstad

Ruimtelijke ordening in Euregionaal verband

De Randstad moet functies gaan stapelen, zo luidde de opgave geformuleerd op een onlangs georganiseerde conferentie van het Planbureau voor de Leefbaarheid. De ‘toenemende concurrentie’ zou dit nodig maken. Jammer alleen dat het stedelijk verdichten ver achter de ambities aanloopt. Zo wil bijvoorbeeld Den Haag 80% van zijn nieuwbouw binnenstedelijk kwijt. Dat lukt maar voor 20%. In andere steden is het niet anders. “Als het zo doorgaat gaan de groene bufferzones en de nationale parken er aan” zo weeklaagde de conferentie aldus een verslag in Binnenlands Bestuur. Is de wereld dan echt niet groter dan Randstad Holland? De Randstad is onderdeel van een beduidend grotere ‘megapool’ waarvan ook de Vlaamse Ruit en het RheinRuhrgebied deel uitmaken, een gebied van onderling sterk vervlochten stedelijke agglomeraties. Met zijn 30 miljoen inwoners de grootste stad van Europa. Een stad waarin de omvang van de bevolking afneemt, net als het werelddeel overigens. Dat biedt meer ruimte voor de leefbaarheid. Maar dan moeten we wel verder willen kijken dan de Hollandse neus lang is.

Dwangneurose

Bijna een kwart eeuw lang is de verdichting van de bestaande steden in de Randstad een even hardnekkig als achterhaald geloofsartikel van de Nederlandse ruimtelijke ordening. De weerbarstige werkelijkheid heeft de onhaalbaarheid inmiddels herhaaldelijk aangetoond. Dat verdichten van de Randstad steden is ook helemaal niet nodig, gezien de demografische krimp die zich aankondigt. Bovendien is de concentratie van de verstedelijking in de Randstad slecht en dom. Slecht voor de leefbaarheid van de Randstad zelf. Slecht en dom voor de Rijkskas en de economie. De voorkeursbehandeling die de Randstad geniet bij infrastructurele en innovatieve investeringen met alle benodigde extra inpassingskosten in dit overvolle deel van het land spoort niet met het economische gewicht van het landsdeel. Ondanks de bevoordeling van de Randstad heeft de rest van Nederland het westen sinds het eind van de jaren zestig economisch een flink eind ingehaald. Brabantstad steekt Holland naar de kroon, en zeer recentelijk is de stedelijke as Assen-Groningen-Eemshaven een opvallende inhaalslag begonnen.

Bondgenotenpolitiek

Vooraf het afgelopen decennium is de litanie over de sterker wordende internationale concurrentie voor de Randstad steeds vaker en luider gehoord. Concurrentie met wie? Een verstandige bondgenotenpolitiek is hier geboden. Als je de zaak werkelijk internationaal wilt aanpakken dan moet je op zoek naar partijen die je eigen positie kunnen versterken. Randstad Holland vindt haar belangrijkste bondgenoten direct over de grens. Stedelijke agglomeraties waarmee men economisch nauw verweven is, zoals het Vlaamse stede landschap en het RheinRuhrgebied. Een verwevenheid die niet van vandaag of gisteren is en die de laatste decennia alleen maar terker geworden is. Eén veelbetekent voorval illustreert deze ontwikkeling. Zo namen de havens van Rotterdam in januari een gezamenlijk belang in de haven van Duisburg. Het is maar één voorbeeld van de verdergaande vervlechting. Een

ontwikkeling die doorgaat, terwijl het Nederlandse planologenwereldje gebiologeerd is door Randstad Holland.

ABC, RAR, Bene(V)Lux-NrW

De driehoeksmegapool van Randstad Holland, Vlaamse Ruit en RheinRuhrgebied kent diverse dimensies. Allereerst is daar het infrastructureel-industriële netwerk Rotterdam-Antwerpen-Ruhrgebied: de RAR-stad. De tweede laag wordt gevormd door de driehoek van de drie gerenommeerde culturele centra Amsterdam-Brussel-Cologne(Keulen): de ABC-stad. Naar analogie van de 'kleine' Randstad Holland kent de grote Europese driehoeksrandstad ook een groen hart. Dat is het relatief groene middengebied dat zich meer en meer ontwikkelt tot de groene campus van de driehoeksstad, met de kennis/innovatiedriehoek Eindhoven-Aken-Leuven. En dan bestaat er op bestuurlijk gebied de Benelux, met zelfstandig Vlaanderen te herdopen tot BeneVlux. De Benelux- is onlangs nieuw leven ingeblazen met het streven naar een gezamenlijke zetel in het IMF. De economische Hollandse Alleingang uit het tijdperk Balkenende is verleden tijd. Tussen de Benelux en Nordrhein Westfalen bestaat sinds 2008 een samenwerkingsverband, met name gericht op de ruimtelijke ordening. Omdat beide gebieden als staar vervlochten zijn, heet het in de officiële verklaring. Samen zijn ze goed voor 45 miljoen inwoners, dat de hele driehoeksmegapool omvat, met daar om heen Wallonië, het Noorden van Nederland en het meer landelijke deel van de Duitse deelstaat.

Kiemcel van het Europa van de stedelijke netwerken

Je zou deze Euregio Bene(V)Lux-NrW kunnen beschouwen als de kiemcel van het 21^e- eeuwse Europa van de stedelijke netwerken dat het in zich heeft zich te ontwikkelen als een levensvatbaar alternatief voor de bureaucratie van het Europa van de lidstaten, de natiestaten uit het nationalistische moeras van de 19^e eeuw. Wat een gelukkige samenloop van omstandigheden dat in het hart van deze Euregio de hoofdstad van de huidige Europese Unie ligt! In deze kiemcel-Euregio kan Europese samenwerking nieuwe inhoud krijgen. Niet in de laatste plaats op het gebied van de ruimtelijke ordening, een veld dat de bestaande EU in het beste geval links laat liggen, in het slechtste geval een sta-in-de-weg kan vormen. Ruimtelijke beslissingen over de onderlinge verhoudingen binnen de driehoeksmegapool horen niet in de eerste plaats niet in Parijs of Berlijn thuis, maar in Amsterdam/Rotterdam, Brussel en Keulen/Bonn.

De ruimtelijke ordening van Holland en Brabant

Het kan Holland behoeden voor al te zelfvoldaanheid en navelstaarderij. Het kan de Randstad genezen van haar urbane stapelobsessie. Voor de zuidvleugel bestaat al langer geen economische basis voor een agglomeratie van deze omvang meer. Het economische belang van de Rotterdamse haven blijft onverminderd groot, voor de hele driehoeksmegapool. Maar de haven genereert niet in die mate werkgelegenheid ter plekke. De sectoren diensten en kennis/innovatie kunnen even zo goed zo niet beter plaats vinden in het groene hart van de geo-ecomisch immers zo strategisch gelegen driehoeksmegapool. Daarbij moet Brabant niet in de planologische hybrisis van Holland vervallen. Het is in dit opzicht beduidend verstandiger, heeft in het concept mozaiekstad van de demografische krimp al ingecalculeerd. Kapitaalsvernietiging wordt zo voorkomen, zowel in financieel-economisch opzicht als op het gebied van de leefbaarheid. De Randstad bevindt zich echter wat betreft de krimp nog steeds in de ontkenningfase. Er bestaan overigens nog andere grenzen dan economische en demografische aan verdere urbane groei in de Randstad. Het water vormt een andere

belangrijke beperkende factor. Voor welk watertoekomstscenario voor het laaggelegen en dichtbevolkte west-Nederland ook gekozen wordt, er zal veel meer ruimte ingeruimd worden voor waterreservegebieden en watterisicogebieden: locaties voor waterberging in geval van een teveel of een tekort aan water, locaties die gezien de overstromingsrisico's niet geschikt zijn om bebouwd te worden of te blijven.